

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Sefer 'En Ya'aqov

agadot Bavli vi-Yerushalmi 'im perushe ve-ha-ḥidushim she-ba'u bo
ke-khol asher nidpesu kamah pa'amim : u-ve-tosefet ma'alot rabim

Ibn-Ḥaviv, Ya'aqov Ben-Shelomoh

המלש ןב בקעי, ביבח-ןבא

[Kaliningrad?], [1860?]

הנשה שאר תכסמ

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9313

נגאלו ממצרים היחה רשומה ברקיע ומשנגאלו
 עוד לא נראית ברקיע מה טעם וכעצם השמים
 לטוהר כתקיף שמיא כד אינון נקיין מן עננין:

מסכת ראש השנה

פרק ראשון

נג א"ר חייא שמות החדשים עלו מכבל בראשונה
 ב"ר א"ר חייא שמות החדשים שבו נולדו אבות ומתו
 ונפקדו האמהות. בראשונה *בירח בול שבו העולם
 נובל והארץ עשויה בולות שבו בוללין
 לבהמה מתוך הבית בראשונה *בירח זיו שבו זיו
 לכל העולם הצמחים נכרים והאילנות נכרות מכאן
 ואילך *ויהי בחדש ניסן *ויהי בחדש כסליו שנת
 העשרים *בחדש העשירי הוא חדש טבת ר"ל אמו

נ"א ח
 ס"ו
 ס"ח
 כחנ"י
 ס"א
 ס"ב

רשומה ברקיע הלבינה היתה בטלריס לשעבד זה את ישראל
 ובימים ההם היתה רשומה ברקיע לפני הש"י לרמוז זכירת לרת ישראל
 ומיד שנגאלו העלה אותה ברקיע והכניסה שם לנטל השעבוד שהי'
 על ידה אבל בהמשך הזמן אקר שנגאלולא נראית עוד כלל ברקיע
 אפי' רשם לרמוז שלא כשארם עוד הכנה כלל לשעבד את ישראל:
 מכאן ואילך ויהי וגו' שנוי השמות ההם לא מעלה ולא מוריד
 לענין מכין הקדשים וע' בהכותב:

ירושלמי ראש השנה שכר

אף שמות המלאכים עלו מכבל בראשונה * ויעף * זעניכ ו
אלו אחד מן השרפים שרפים עומדים ממעל לו
מכאן ואילך * והאיש גבריאל * מיכאל שרכם: דניאל *
אמר רב כלהון נדונין בראש השנה וגזר דינן * זס ה
מתחתם כיום הכפורים ודלא כר' יוסי נר
דאמר יחיד נדון בכל שעה מה טעם * ותפקדנו * איוב ו
לבקרים לרגעים תבחננו. ותפקדנו לבקרים זו
פרנסתו לרגעים תבחננו זו אכילתו ר' יצחק רבה
בשם רבי המלך וצבור נדונין בכל יום שנאמר
* לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר * ח"א ה
יום ביומו א"ר לוי כתיב * והוא ישפט חבל בצדק * חל"ס ט
הקדוש ב"ה דן את ישראל ביום בשעה שהן עסוקין
במצות והנכרים בלילה בשעה שהן בטליון מן
העבירות שזאל אמר כשהוא דן את ישראל הוא
דן את הנכרים ומה מקיים שזאל * ידין לאומים * זס
במישרים בישרים שבהם מזכיר להן מעשה יתרו
ומעשה רחב:

רבי חנינא חבריהן דרבנין בעי ואין הקב"ה רואה נה
בכל יום לפי שהמלך מלך שהוא מלך מעיין בכל יום בדברים
הקילוים אל הנהגתו הכללית וכן הליבור המנהיגים
בדברים הכוללים ונתקדשים תמיד מקרים בלתי כודעים לכן
ראויי' שיהיו כדונים כל יום כפי השינוי המתקדש: בישרים שבהם
כו' אע"פ שהם קייצין כליה זוכר להם כשרים שהיו בהם כגון
יתרו ורקנ ויעיל זכותם לסלק מאומתם גז"ד קשה:

את הנולד ולא שמיע לך הא דאמר רבי סימון
 אין הקב"ה דן את האדם אלא בשעה שעומד בה
 כאל' כאל' כי שמע אלהים אל קול הנער באשר הוא שם
 תהלי' ה' א"ר כתיב *לא יתיצבו הוללים לנגד עיניך למה
 שנאת כל פועלי און דרש ר' יששכר דכפר מגדו
 אינו יא *כי הוא ידע מתי שוא וגו' א"ר יהושע בן לוי אם זך
 שס ח וישר אתה *כי עתה יעיר עליך ושלם נוח צדקך:
 נו א"ר חייא בר בא כתיב *זרזיר מחנים או תיש
 ומלך אלקים עמו בנוהג שבעולם זה מבקש
 חשלי' ל לנצח זרזירו וזה מבקש לנצח זרזירו אבל הקב"ה
 אינו כן אלא מלך אלקים עמו לא בעי תיקום על
 את הנולד ויודע העתיד להיות באיש איה' קוטא באחרית הימים
 ועתה אינו קוטא והש"י משפיע לו טובה מדוע הש"י עושה
 כן השיבו לו בעלי התלמוד ולא שמיע כו': ידע מתי שוא ידע
 הקב"ה העם העתידים לעשות שוא ומהרגיש וסוף הפסוק וירא
 און ולא יתבונן ודריש ל' הכא וירא און אף על פי שהקב"ה
 רואה האון שעתיד לעשות ולא יתבונן עושה עלמו כמו שלא ראה:
 פועלי לשון הווה באותה שעה שהם פועלי און הקב"ה שוכאן ולא
 מקודם לכן אף שידע שעתידים לעשות און: אם זך וישר היית און
 כתיב כאן אלא אתה ר"ל כעת אפי' שלא יהיה ג"כ לדיק לעתיד:
 זרזיר הוא כלב שרץ במהרה: זרזירו אדם רולה שיכלק זרזירו על
 מי שיקום כנגדו. א"כ זרזירו מלשון מככים עלמו לזירה
 מתאבק עמו שקפץ להיות מכלק ולא מכולק: אינו כן שרולה
 להיות מכולק ולא מכלק ר"ל שיאוב אדם בתשובה ויעשה הש"י

ירושלמי ראש השנה שכה

דידיה * לא לנצח יריב לא לנצוח יריב בנוהג מליס קג
 שבעולם מלך ב"ו גוזר גזרה רוצה מקיימה אינו
 רוצה אחרים מקיימין אותה אבל הקב"ה אינו כן
 אלא גוזר ומקיימה תחלה. מה טעם *ושמרו את ויקרא כב
 משמרתני אני ה' ששמרתני מצותיה של תורה תחלה
 א"ר סימון כתיב * מפני שיבה תקום והדרת פני יט
 זקן אני ה' אני הוא שקיימתי מצות זקן תחלה:
 א"ר סימון * כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים נו
 אליו ר' המא ור' הושעיא חד אמר איזו דנריס ד
 אומה באומה הזאת בנוהג שבעולם אדם יודע
 שיש לו דין לובש שחורים ומתעטף שחורים
 ומגדל זקנו שאינו יודע היאך דינו יוצא אבל ישראל
 אינם כן אלא לובשים לבנים ומתעטפים לבנים
 ומגלחין זקנם ואוכלין ושותין ושמחים בר"ה
 שיודעים שהקב"ה עושה להם נס. וחרנא אמר איזו
 היא אומה באומה זו בנוהג שבעולם השלטון אומר
 קפלו שיצטל מעליו גז"ד הרעה מה שגזר עליו: לנצוח שחולה
 להיות מכולל: ששמרתני מצותי של תורה הקב"ה מלביש ערומים
 משמק פתכים קוצר מתים מצקר קוליס והיה מקיים מצות
 עמידה זקן תחלה אלל אברהם שצא הוא ית' בכבודו ובעלמו
 לעמוד לפניו ככתוב למעלה בירושלמי סדר זרעים:
 עושה להם נס אף מי שילא קייב זדיכו לטובתו הוא להליל כפשו
 ממות צעה"צ הן ציסורים הן צמיתת הגוף והו הכס
 דעניד להו כי הכל לטובתם:

הדין היום והליסטם אומר למחר למי שומעין לא
 לשלטון אבל הקב"ה אינו כן אלא אמרו ב"ד היום
 ר"ה הקב"ה אומר למלאכי השרת העמירו בימה
 ויעמדו קטיגורין וסנגורין שאמרו בני היום ר"ה
 ונמלכו בית דין לעברה למחר הקב"ה אומר למלאכי
 השרת העבירו בימה והעבירו קטיגורים וסנגורין
 שנמלכו בני לעברה מה טעם *כי חק לישראל הוא
 משפט לאלהי יעקב אם חק לישראל הוא משפט
 לאלהי יעקב אם אין חק לישראל כביכול אין
 משפט לאלהי יעקב. א"ר קרצפה לשעבר אלה
 מועדי ה' מכאן ואילך אשר תקראו אתם א"ר אילא
 אם קראתם אתם מועדי ואם לאו אינם מועדי:

תלים פא

ובאלה הדברים דנה נפ' ואתחנן ראייתי זה המדרש נלשן יותר ערך וו"ל:

נח *כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו
 א"ר יוחנן כשמתכנסים מלאכי השרת לפני

דנרים ד

הקב"ה לומר אימתי ר"ה אימתי יה"כ הקב"ה
 אומר להם לי מה אתם שואלים אני ואתם נלך
 אצל ב"ד של מטה. מנין דכתיב אשר לו אלהים
 קרובים אליו אשר לו אומה קרובים אין כתי'
 כאן אלא אשר לו אלהים קרובים אליו הוא וכל
 פמליא שלו. אר"י אמר הקב"ה עד שלא נעשית

אומה קרובים האם יש לו להש"י אומה קרובה אליו כאותה
 ישראל אין כתיב כאן אלא כו' וכן פי' מ"ש בסוף

המאמר אשר לו גוי קרוב אין כתיב כאן:

ירושלמי ראש השנה שכו

אומה שלי מועדי ה' מכאן ואילך אשר תקראו
אותם ד"א אשר לו אלהים קרובים אליו אדם
אם יהיה לו קרוב עשיר הוא מודה בו ואם עני
הוא כופר בו ואומר שאינו קרובו אבל הקב"ה
כביכול ישראל נתונים במצרים בשעבוד והקב"ה
אומר שהוא קרוביהן מנין שנא' * לבני ישראל תליסקומח
עם קרובו ואם קרובו עני הוא עושה עצמו עיקר
ואותו טפלה מה הוא אומר פלוני מתקרב לי אבל
הקב"ה כביכול עושה לישראל עיקר אשר לו גוי
קרוב אין כתיב כאן אלא אשר לו אלהים קרובים
אליו ע"כ ברכה:

א"ר סימון * רבות עשית אתה ה' וגו' לשעבר נט
רבות עשית מכאן ואילך נפל אותיך ומחשבותיך מליס מ
אלינו. א"ר יהושע בן לוי משל למלך שהיה לו
אורוליגין וכיון שעמד בנו מסרה לו א"ר יוסי משל
למלך שהי' לו שומיר' כיון שעמד בנו מסר' לו
לשעבר רבות עשית מעלמך עשית עמנו כפלאות במלרים ולא
הי' לנו מעשים קדומים המקיימים הכפלאות רק
הקב"ה עשה כן מעלמו להודיע גבורותיו ולמען ספר שמו בכל
הארץ ולקיים הצרית אמונם עתה כפלאותיך ומקשבותיך הכל
בידינו כי בכל עת שכתפלל תקשוב עלינו מקשבות טובות ותעשה
כפלינו: אורוליגין רילוגין בלע"ז שכתן האב לבנו הבנה לידע
השעות מתי יספוך לעשות עמו טוב: שומירה סוכה או בית קטן
לשמור ממנו הגנות וכרמים והאב כותן כס לבנו לשמור לו ר"ל

א"ר אחא משל למלך שהיה לו טבעת כיון שעמד
בנו מסרה לו ר' חייא בר בא למלך שהיה לו
כלי נגרות כיון שעמד בנו מסר' לו א"ר יצחק
משל למלך שהיה לו אוצרות כיון שעמד בנו
מסרם לו. רבנין אמרי לרופא שהי' לו נרחק של
רפואו כיון שעמד בנו מסרה לו:

ס *היוצר יחד לבם וגו' א"ר לוי היוצר יחד לבם
כבר הבין את כל מעשיהם א"ר אלעזר
בנוהג שבעולם מה נוח ליוצר הזה לעשות מאה
קנקנים או להסתכל בהן. לא להסתכל בהן. א"ר
ברכיה יוצרן רוצה שיהיה לבם יחד אליו. א"ר
אבין מי שהוא יחיד בעולמו כבר הבין את כל

תלים לו

פי' קודם

שברא

העולם

שהי' יחיד

להצריק ממנו המזיקין ולהסיר מעליו המעיקים: טבעת לקחוס
בטבעתו בכל עת שירלה: כלי נגרות שיעשה כלים כפי אשר
כבר הבין ישר בעיניו. והכוונה כוללת בכל הפרטים האלה כי בכל עת
כיו' שכל מעשינו יהיו לש"ש גדול פקינו להמליא פלאים בשנוי הטבע
להדיק מעלינו את הרעה ולקדש הטובה אשר לא כן לשעבר ר"ל
בכפלאות שעשה הש"י במלרים עמנו לא הי' לנו מעשים קדומים
רק הש"י עלמו עשה עמנו טובה להודיע גבורותיו ככ"ל:

לא להסתכל בהם בתמיה כלו' בודאי אין כונת היוצר על
עשייתם בלבד אלא השגתו בהם אחר עשייתם ולהסתכל
בהם ולמכרם וליהנות מהם אף הקצ"ה השגיק והסתכל לכל
בריותיו והבין כבר אל כל מעשיהם מראשית השנה מבין מה
שיהיה באקרות השנה:

מעשיהם כתיב * מראשית השנה ועד אחרית דברי' יא
 השנה מרשיח כתיב מדוי ליה ברישא ויהב ליה
 אחרית טבא בסיפא:

פרק אין מכירין

הני ר' שמעון בן יוחאי הרקיע של מים והככבים סא
 של איש ודרון זה עם זה ואינן מויקין זה לזה
 הה"ד * עושה שלום במרומיו א"ר בון המלאך אינו כה
 עצמו חציו אש וחציו מים ואית ביה חמש אפין
 (דהיינו תרשים וברק ואש וכקושת ומים דהמון היינו המון ים או
 המון מים רבים י"מ) * וגויתו כתרשיש ופניו כמראה דניאל י
 ברק ועיניו כלפידו אש וזרועותיו ומרגלותיו כעין
 נחשת קלל וקול דבריו כקול המון:

פרק ראוהו בית דין

הני בשם ר' נחמיה * היתה כאנוות סוחר ממרחק סב
 תביא לחמה דברו תורה עניים במקומם משלי לא

מרשי' קס' א' ודרש ל' רש' שגופניע עלמו בתשוב' יתבה לאקדית טוב:
 עושה שלום במרומיו א"ר בון וכו' הכוונה כי כלד קיים
 אמנות הקב"ה באמרו המשל ופקד עמו עושה וגו' היינו
 שהדברים היותר הפכיים אללינו כמו המשל ופקד כי המשלה
 אלל המתגבר ופקד אלל המשועבד ועכ"ז עושה שלום במרומיו
 היינו אללו כמלא אלו הב' הפכיים כי הכל מושפע מאתו וע"ז
 א"ר בון עוד משלים אחרים לב' הפכיים:

עניים כו' שלריכים להניח ראיות רבות ממקומות אחרים

הושתע ח ועשירים במקום אחר אמר רב יהודה *ונח ישראל
 חשלי ח טוב אויב ירדפו ואין טוב אלא תורה הה"ד *כי
 יחזקאל לו לקח טוב אויב ירדפו זה עשו הרשע דכתי' *יען
 נרא' כו אמ' האויב עליכם האה וגו' וכן יצחק אמר *הקול
 קול יעקב כל זמן שקול יעקב נמוך ידי עשו שולטות
 בו וכל זמן שיעקב מצפצף בקולו אין הידים ידו
 עשו שולטות בו:

מסכת תענית

פרק ראשון

סג חדר בר נש הוי חטי בלישניה אתא לגבי ר' יוחנן
 ושלחיה לגבי ר' הנינא א"ל זיל תהי לך ולעי
 חשלי טו באורייתא *מרפא לשון עץ חיים א"ר הנינא
 ישעי' כאבספרו של ר' מאיר מצאו כתוב *משא דומה
 משא דומה משעיר מפני שעיר אר"ש בן לקיש אלי
 מהתורה עלמה: אויב ירדפו לישראל מפני שזכך טוב
 הוא התורה: שקול יעקב נמוך דריש על שכתוב תיבת הקל
 קסר וא"ו פירושא לשון קולא כלומר כאשר הקל קול יעקב שאין
 מרבים בתפלה אז כו':

חטי בלישניה דבר לשון הרע: תהי חרטה: מפני שעיר מפני
 עשו הכקרו איש שעיר וגם שיטנ זהר שעיר וכאשר כגלה